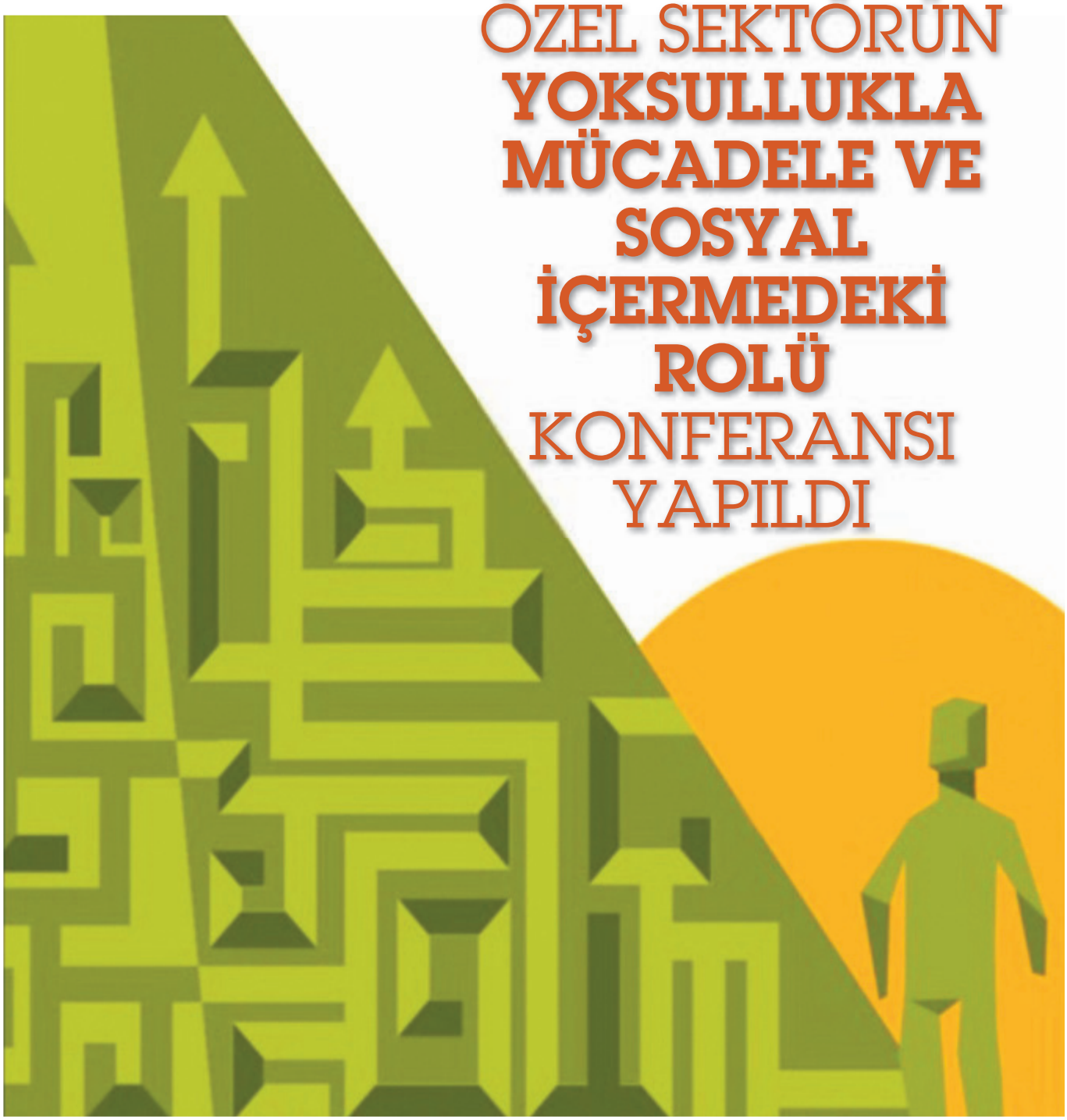
ÖZEL SEKTÖRÜN **YOKSULLUKLA MÜCADELE VE SOSYAL İÇERMEDEKİ ROLÜ** KONFERANSI YAPILDI

ÖZEL SEKTÖRÜN **YOKSULLUKLA MÜCADELE VE SOSYAL İÇERMEDEKİ ROLÜ KONFERANSI TOBB VE BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KALKINMA PROGRAMI** İSTANBUL ULUSLARARASI ÖZEL SEKTÖR KALKINMA MERKEZİ İŞBİRLİĞİNDE GERÇEKLEŞTİRİLDİ. KONFERANSIN AÇILIŞ KONUŞMALARINI TOBB BAŞKANI M. RİFAT HİSARCIKLIOĞLU VE TİKA BAŞKANI DR. SERDAR ÇAM YAPTI. KONFERANSTA, NOBEL ÖDÜLLÜ EKONOMİST PROF. JOSEPH E. STIGLITZ DE KATILIMCILARA HİTAP ETTİ.

Gülder DEMİR | *Editör*
gulder.demir@dunya.com

UNDP IICPSD Direktörü Simona Marinescu, Türkiye'nin OECD Daimi Temsilcisi Büyükelçi Mithat Rende, Avusturalya Senatosu eski üyesi Dr. Ursula Stephens, Ekonomist Dr. Stephen Fletcher , El Hasan Bin Talal ve Avrupa Eğitim Vakfı Ülke Müdürü, AB Lida Kita.

Özel Sektörün Yoksullukla Mücadele ve Sosyal İçermedeki Rolü Konferansı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Uluslararası Özel Sektör ve Kalkınma Merkezi (IICPSD) işbirliğinde İstanbul'da gerçekleştirildi. Konferans kapsamında, dünyaca ünlü akademik kurumların multidisipliner uzmanları ve kamu ile özel sektörün seçkin danışmanları tarafından geliştirilen, özel sektör için stratejik bir platform olarak görülen UNDP'nin "Özel Sektör İçin Engeller ve Fırsatlar" başlıklı raporunun lansmanı yapıldı.

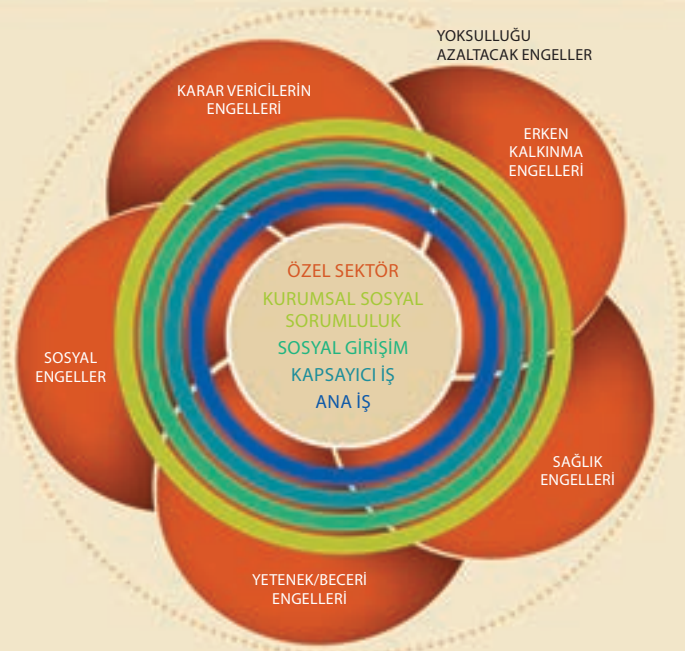
İnsan merkezli bir büyüme yaratma yolundaki küresel çabalar için yoksulluğun olumsuz dezavantajlarını ve etkilerini keşfetmenin ele alındığı dört ayrı panelin düzenlendiği konferansta; hükümet temsilcileri, çok taraflı kalkınma kuruluşları, akademi, sivil toplum ve özel sektör temsilcileri, yoksulluğun azaltılması konusunda kritik destekçilerin rolünü değerlendirdi.

Konferansın açılış konuşmalarını TOBB Başkanı M. Rifat Hisarcıklıoğlu ve Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA) Başkanı Dr. Serdar Çam ile UNDP IICPSD Direktörü Simona Marinescu yaptı. Nobel Ödüllü Ekonomist Prof. Joseph Stiglitz'in de konuşmacılar arasında yer aldığı konferansa akademisyenler büyük ilgi gösterdi.

ÖZEL SEKTÖR İÇİN ENGELLER VE FIRSATLAR RAPORU

Kalkınmada Özel Sektörün Rolü Pramit Tabanındaki Engeller ve Fırsatlar başlıklı rapor, 18 ülkeden yoksulluk konusunda uzman disiplinlerarası uzman bir ekip tarafından hazırlandı. Raporda, basit insani ihtiyaçların yoksunluğundan, temel eylem ve seçim özgürlüğünün eksikliğine, günde iki dolardan az parayla yaşamaya kadar her şey yoksulluğun kendisi olarak tanımlanıyor. Rapor, yoksulluğun belirleyici etkenlerinin anlaşılmasını hedef-

Yoksulluk Döngüsünü Anlatan Ekolojik Yaklaşım

leyen ekololojik bir yaklaşım sunuyor. Özel sektör öncülüğündeki eylemlere yönelik kolaylaştırıcı, uyarıcı yenilikçi bir yaklaşım içeren rapor, bu yaklaşımla aynı zamanda, sosyo ekonomik anlamda dışlanmış bir hayatı sürdürmenin dezavantajlarını, biriken ve birbirini etkileyen bir ağ olarak görüyor ve yoksulluğu bu yolla ifade ediyor. Bu dezavantajlarla birlikte sistemsel engellerin, yoksul bir yaşamın üstesinden gelme yeteneğini büyük ölçüde engellediği belirtilen rapora göre, birçok giriş noktası olan yoksulluk ağının dezavantajları kaldırılarak bazı engeller giderilebilir. (Bkz.Yoksulluk döngüsünü anlatan ekolojik yaklaşım.)

Raporda, yoksulluk piramidinin tabanındaki insanlar için sosyaekonomik hayattan dışlanma olduğu vurgulanarak, özel sektörün yoksulluğun engellenmesinde stratejik bir rol oynayabileceği üzerinde duruluyor.

ÇAĞIMIZ, EŞİTSİZLİK ÇAĞI

Konferansta raporun tanıtımı sonrası açılış konuşmasını yapan UNDP IICPSD Direktörü Simona Marinescu, "Tarihçiler bizim çağımıza 'eşitsizlik çağı' olarak atıfta bulunursa bu doğru olacaktır. Çünkü insani ve sosyal ilişkiler düşünüldüğünde bu kadar az insanın bu kadar çok ayrıcalığının olduğu başka bir dönem olmamıştı" dedi.

Marinescu, kendileri için bir model oluşturan TİKA'dan uluslararası koordinasyon ve işbirliğinin nasıl yapılabildiği, nasıl adapte edilebileceği ve yeni ortaklarla daha üst düzeye nasıl çıkarılabileceğine dair çok şey öğrendiklerini ifade etti.

TOBB Başkanı M. Rifat Hisarcıklıoğlu da açılış konuşmasında, özel sektör eliyle yoksulluğun azaltılmasına ve istikrara katkıda bulunmak amacıyla çok sayıda proje üzerinde çalıştıklarını belirterek, "Yoksulluğu azaltabilmenin tek yolu ve ilacı özel sektörü geliştirmek ve girişimciliği artırmaktır. Arzumuz ihtiyacı olanlara balık vermek yerine, onlara doğrudan balık tutmayı öğretmektir. UNDP ile gerçekleştirdiğimiz projelerin özünde de bu felsefe yatmaktadır. Bu felsefeyi her platformda yaymak ve yoksullukla mücadelenin sadece sosyal yardımlarla

alakalı olmadığını herkesin benimsemesini sağlamak son derece önemli" değerlendirmesinde bulundu.

TİKA Doğu ve Güney Asya, Pasifik ve Latin Amerika Daire Başkanı Rahman Nurdun da, küresel bir işbirliği yapmak için sadece finansal değil aynı zamanda toplumsal, çevresel ve etik anlamda da değer yaratılması gerektiğine dikkat çekti.

TİKA'nın "Türk yatırımcılar ortak ülkelerde beceri geliştirme projelerine katkıda bulunurlarsa bu onların verimlilik ve üretkenliğine katkıda bulunacaktır" mesajını verdiğini anlatan Nurdun, kapsamlı iş modelleri ve yoksulların entegre edilmesiyle ilgili çalışmalar yaptıklarını belirtti.

ÖZEL SEKTÖRÜN KALKINMAYA KATKISI İÇİN NELER YAPILABİLİR?

Konferansın ilk paneli UNDP IICPSD Direktörü Simona Marinescu moderatörlüğünde yapıldı. Yoksulluk politikalarının konu alındığı panelde, artan yoksulluğun azaltılması için iş dünyasıyla işbirliği içinde hükümetlerin oynayacağı rol, çok taraflı kalkınma ajansları ve sivil toplum örgütleri olmak üzere çeşitli bakış açıları değerlendirildi. OECD Türkiye Daimi Temsilcisi Büyükelçi Mithat Rende, GSYİH büyümesine odaklanarak kapsayıcı büyümeyi elde etmek için yeterli olmadığını belirtti. Bir sonraki konuşmacı Avustralya Parlamentosu eski Senatörü Hon. Dr. Ursula Stephens, yoksulluğun azaltılmasında Avustralya deneyimine değinerek, özel sektörün birçok Asya ekonomilerinde "değişim şampiyonu" olduğunu belirtti.

Büyükelçi Dr. Stephen Fletcher de, Doğu Karayip ülkelerinin yoksulluğunu anlatarak, "İstihdam yaratılmasında, eğitimde, yoksulluğun giderilmesinde özel sektör kilit önem taşıyor. Ama yoksulluğun azaltılmasında özel sektörün bağışta bulunması yeterli değildir. Sürdürülebilir biçimde model oluşturulması, tarafların bir araya gelmesi, sosyal içermenin sağlanması daha önemlidir" dedi.

Yoksulluğun azaltılması için çok boyutlu bir yaklaşım gerektiğine dikkat çeken Dr. Fletcher, yoksullukla mücadelede ortak bir dil geliştirilmesinin önemini vurguladı. Toplumların becerilerinin geliştirilmesi için de özel sektörün beceri eğitiminin ötesinde adımlar atması gerektiğini ifade eden Dr. Fletcher, "Beceri eğitimi orta düzeyde gerçekleştiriliyor. Özel sektör piramidin en alt kısmına hitap ederek bir eğitim vizyonu geliştirip, katılımı sağlayarak bunu başarabilir. Hem hükümet hem eğitmenler hem siyaset geliştirenlerin de katkıda bulunması ve müfredatın da buna uygun biçimde geliştirilmesi gerekir ki, yoksulluk azaltılabilsin" diye konuştu.

ILO Ulusal Proje Koordinatörü Ozan Çakmak, yoksullukla mücadelede özel sektörle ortaklığın neden önemli olduğunu anlatarak, yoksullukla mücadelede iyi uygulamaların alışverişi için bir platform oluşturulması gerekliliği üzerinde durdu.

Avrupa Eğitim Vakfı Ülke Müdürü Lida Kita ise devletin beceri eğitimini veren en büyük aktör olduğunu vurgulayarak herkesin becerilerin oluşturulmasında rol oynaması gerekliliğinin altını çizdi. Rapor hazırlanırken 30 ülkede beceri geliştirmeye yönelik görüşme yapıldığını, beceri oluşturma ve yönetişim sistemi söz konusu olduğunda işverenden, kurumsallaşmadan bahsedildiğini ifade eden Kita, "Nüfusun daha büyük kısmını KOBİ'ler ya da kayıtdışı sektör oluşturuyor. Hedefler belirliyor ama inaktif büyük genç nüfusa bakmıyoruz. Bu noktada Türkiye'nin de 2023 vizyonunun çok güzel olduğunu söylemem lazım ama bu hedeflere ulaşabilmek için ya da hedefler hayata geçirilecekse bu nüfus kapsayıcı büyüme modeline dâhil edilecek mi? Uyumlu bir toplum modeli için yönetişim modelini öneriyorum" dedi.

Yapılan dört panelde, normatif çerçevelerin önemi, yeni modelleri etkinleştirmek için ekonomiler ve toplumlar içindeki sistemik değişikliklerin gerekliliğine dikkat çekildi. Özellikle hâlâ ana işletmeler ve kuruluşlar arasında "dil farkı" olduğunu ifade eden panelistler kalkınma ve yoksulluğun azaltılması üzerine görüşlerini dile getirdi.

TOBB Başkanı M. Rifat Hisarcıklıoğlu, bir ülkede özel sektörün gelişmesi ve ekonominin büyümesinin tek başına yoksulluğun azaltılmasına yetmediğini belirtti.

TOBB BAŞKANI M. RİFAT HİSARCIKLIOĞLU:

"TÜRKİYE **YOKSULLUKLA MÜCADELEDE** ÖRNEK BİR ÜLKEDİR"

TOBB Başkanı M. Rifat Hisarcıklıoğlu, Özel Sektörün Yoksullukla Mücadele ve Sosyal İçermedeki Rolü Konferansı'nda yaptığı konuşmada Türkiye'nin yoksullukla mücadelede herkese örnek olabilecek bir model olduğunu belirterek, **"Türkiye'nin girişimcilik başarıları devam ettikçe hem kalkınmada hem de yoksullukla mücadelede ciddi ilerleme sağlanacaktır"** dedi.

Özel Sektörün Yoksullukla Mücadele ve Sosyal İçermedeki Rolü Konferansı'nın açılışında konuşan TOBB Başkanı M. Rifat Hisarcıklıoğlu, 7,2 milyara dayanan dünya nüfusunun gelecek 12 yıl içinde 1 milyar daha artacağının, 2050'ye gelindiğinde ise 9,6 milyara ulaşacağının öngörüldüğünü söyledi.

Hükümetlerden sivil toplum örgütlerine, uluslararası kuruluşlardan bireylere kadar herkes gelecek nesillere daha yaşanabilir bir dünya bırakmak arzusunda olsa da, şu anda dünyanın istenilen rotada ilerlemediğine dikkat çeken Hisarcıklıoğlu, yaklaşık 1,3 milyar insanın günde 1,25 doların altında bir gelirle yaşamlarını idame ettirmeye çalıştığını vurguladı.

Hisarcıklıoğlu, dünya genelinde 870 milyon insanın günlük gıda ihtiyacını karşılayamadığını ve Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu'na (UNICEF) göre her gün 22 bin çocuğun yoksulluktan hayatını kaybettiğini belirterek, "Tüm bu gerçekler bize hem bugünü hem de geleceği kurtarabilmek için artık harekete geçmemiz gerektiğini söylüyor" dedi.

Hisarcıklıoğlu, UNDP'nin başta yoksulluğun azaltılması için dünya çapında yürüttüğü operasyonlar olmak üzere, yaşanabilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma çalışmalarını son derece önemsediklerini ifade etti.

"GİRİŞİMCİ BİR ORTA SINIF ÇIKARABİLDİĞİMİZ İÇİN BAŞARILI OLDUK"

Dünyanın önde gelen ekonomileri denince akla gelen ülkelerden birinin de Türkiye olduğunu ifade eden TOBB Başkanı Hisarcıklıoğlu, Türkiye'nin sanayisi, tarımı, doğal zenginlikleri ve yetişmiş insan gücüyle G20'nin en aktif ülkelerinden olduğunu söyledi. Hisarcıklıoğlu, konuşmasına şöyle devam etti:

"Aslında Türkiye, yoksullukla mücadele açısından herkese örnek olabilecek bir rol model. Çünkü Türkiye bu noktaya kolay ulaşmadı. Çok çetin zamanlardan geçtik, krizler atlattık. Bizler de yoksulluğun, yokluğun ne demek olduğunu çok iyi bilenlerdeniz. Özellikle bizim jenerasyon iyi hatırlar. 1980 öncesinde Türkiye ekonomisi ithal ikameci sistem üzerinden yürüyordu. Türk ekonomisinde

özel sektörün yeri yok denecek kadar azdı. Memlekette yeterince üretim yoktu, insanlar saatlerce kuyruklarda yağ, et, süt, tüp ve benzin için beklerdi. Daha sonra Özal döneminin başlamasıyla Türkiye ciddi bir atılım gerçekleştirdi. Türk özel sektörü gelişmeye başladı. Üretim ve istihdam arttı, ülke özel sektör eliyle, girişimci eliyle büyüdü, zenginleşti. Türkiye'de bu dönemde girişimcilik yükselişe geçti. 30 yıl önce binlerle ifade ettiğimiz girişimci sayımız, bugün 1,5 milyona ulaştı. Anladık ki, zenginliğin, refahın anahtarı girişimcilik. Ülkede özel sektör büyüdükçe yeni iş olanakları ortaya çıktı."

Hisarcıklıoğlu, bugün Türkiye'de güçlü bir orta sınıfın oluşmasının son 30 yıldaki dönüşümün ve zihniyet değişiminin eseri olduğunu vurgulayarak, bunun Türkiye'de yoksulluğun azaltılmasında da önemli bir rol oynadığını, özel sektör tabana yayıldıkça yoksulluğun azaldığını dile getirdi. Bir ülkede özel sektörün gelişmesi ve ekonominin büyümesinin tek başına yoksulluğun azaltılmasına yetmediğine dikkat çeken Hisarcıklıoğlu, "Hem özel sektörün gelişmesi hem de girişimciliğin tabana yayılması gerekiyor. Yani yoksullukla mücadele için milyarder sayınızın kaç olduğu değil, her yıl kaç yeni milyoner ortaya çıkarabildiğiniz önemli. İşte Türkiye'nin başarısı burada. Biz, tüm Anadolu'ya yayılmış, girişimci bir orta sınıf ortaya çıkarabildiğimiz için başarılı olduk" diye konuştu.

"TÜRKİYE'NİN DENEYİMİNİ BÖLGE ÜLKELERİNE YAYMAK İÇİN ÇALIŞIYORUZ"

TOBB camiasının da bu süreçte önemli bir rol oynadığını anlatan Hisarcıklıoğlu, "Eminim Türkiye'nin girişimcilik başarıları devam ettikçe hem kalkınmada hem de yoksullukla mücadelede ciddi ilerleme sağlanacaktır" dedi.

Türkiye'deki bu deneyimi bölge ülkelerine yaymak ve az gelişmiş ülkelerde girişimci bir orta sınıfın doğuşunu desteklemek için de gayret sarf ettiklerini anlatan Hisarcıklıoğlu, şöyle konuştu: "Bu kapsamda en önemli projelerimizden birini Filistin'de yürütüyoruz. 2005 yılında Filistin Odalar Federasyonu ve İsrail İmalatçılar Birliği ile birlikte Ankara Forumu'nu kurduk. Ankara Forumu'yla İsrail ile Filistin iş dünyası tarihte ilk kez bir araya geldi ve önemli bir diyalog platformu oluşturdu. Bu önemli girişimin şimdi sonuçlarını alıyoruz. TOBB olarak, Filistin'de 10 bin kişiye istihdam sağlayacak Cenin Organize Sanayi Bölgesi'nin yapım aşamasına gelindi. Bu proje hayata geçtiğinde aileleriyle birlikte 50 bin Filistinli yoksulluktan kurtulacak, belki de bu bölgede çalışanlar Filistin'in girişimci sınıfı haline gelecek. Filistin için yeni bir umut doğacak. Umarız bölgede bu tür inisiyatifler artar ve özel sektör hem barış sürecinde hem de yoksulluğun azaltılmasında daha büyük bir rol oynamış olur. Deneyimlerimizi paylaşmak adına BM ve UNDP ile de birçok ortak projede yer alıyoruz. Bir BM Ekonomik ve Sosyal Konseyi (ECOSOC) üyesi ve Küresel İlkeler Sözleşmesi (Global Compact) imzacısı olarak Gıda ve Tarım Örgütü'nün (FAO) '1 Milyar Aç İnsan' kampanyasına TOBB olarak destek verdik. 2009 Yılı Yaratıcı Kalkınma Fikirleri projesinde BM ve Dünya Bankası'yla işbirliği yaptık. BM'nin İstanbul'da düzenlenen 4. En Az Gelişmiş Ülkeler Konferansı'na önemli bir destek verdik. TOBB olarak, UNDP tarafından hazırlanan 'Kalkınmada Özel Sektör İçin Engeller ve Fırsatlar' başlıklı raporu son derece önemsiyoruz. Raporun kamuoyuyla paylaşılmasına destek vermiş olmaktan memnuniyet duyuyoruz."

TOBB Başkanı M. Rifat Hisarcıklıoğlu, "Tüm Anadolu'ya yayılmış, girişimci bir orta sınıf ortaya çıkarabildiğimiz için başarılı olduk" dedi.

Hisarcıklıoğlu, bu proje bazlı işbirliklerinin yanı sıra UNDP ile işbirliklerini kurumsallaştırdıklarını ve İstanbul Uluslararası Özel Sektör ve Kalkınma Merkezi'nin (IICPSD) Yönetim Kurulu'nda yer aldıklarını ifade etti. Özellikle az gelişmiş ülkelerde, özel sektörün gelişmesine yönelik önemli bir misyon üstlenen bu yapıda Kalkınma Bakanlığı, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA) ve UNDP ile birlikte çalıştıklarına değinen Hisarcıklıoğlu, "Burada özellikle etkinliği giderek artan TİKA'nın IICPSD'nin başarısı için çok önemli olduğunu düşünüyorum" dedi.

"MESLEKİ EĞİTİMDE ÖZEL SEKTÖRÜN ROLÜNÜ ARTIRACAK BİR MODEL ÜZERİNDE ÇALIŞIYORUZ"

Girişimciliğin yanı sıra, özel sektör olarak yoksulluğun azaltılmasında rol üstlenebilecekleri bir diğer alanın da mesleki eğitim olduğunu vurgulayan Hisarcıklıoğlu, mesleki eğitimin hem işverenler hem de çalışanlar için zenginleşmenin anahtarı olduğuna dikkat çekti. Bu kapsamda TOBB olarak yaptıkları çalışmalara değinen Hisarcıklıoğlu, meslek liselerinin yönetiminde özel sektörün rolünü artıracak bir model üzerinde çalıştıklarını dile getirdi. Özel sektör eliyle yoksulluğun azaltılmasına ve istikrara katkıda bulunmak amacıyla çok sayıda proje üzerinde çalıştıklarını belirten Hisarcıklıoğlu, "Yoksulluğu azaltabilmenin tek yolu ve ilacı özel sektörü geliştirmek ve girişimciliği artırmaktır. Arzumuz ihtiyacı olanlara balık vermek yerine, onlara doğrudan balık tutmayı öğretmektir. UNDP ile gerçekleştirdiğimiz projelerin özünde de bu felsefe yatmaktadır. Bu felsefeyi her platformda yaymak ve yoksullukla mücadelenin sadece sosyal yardımlarla alakalı olmadığını herkesin benimsemesini sağlamak son derece önemli" ifadesini kullandı.

NOBEL ÖDÜLLÜ EKONOMİST **PROF. STIGLITZ'DEN** EKONOMİK BÜYÜME ÖNERİLERİ

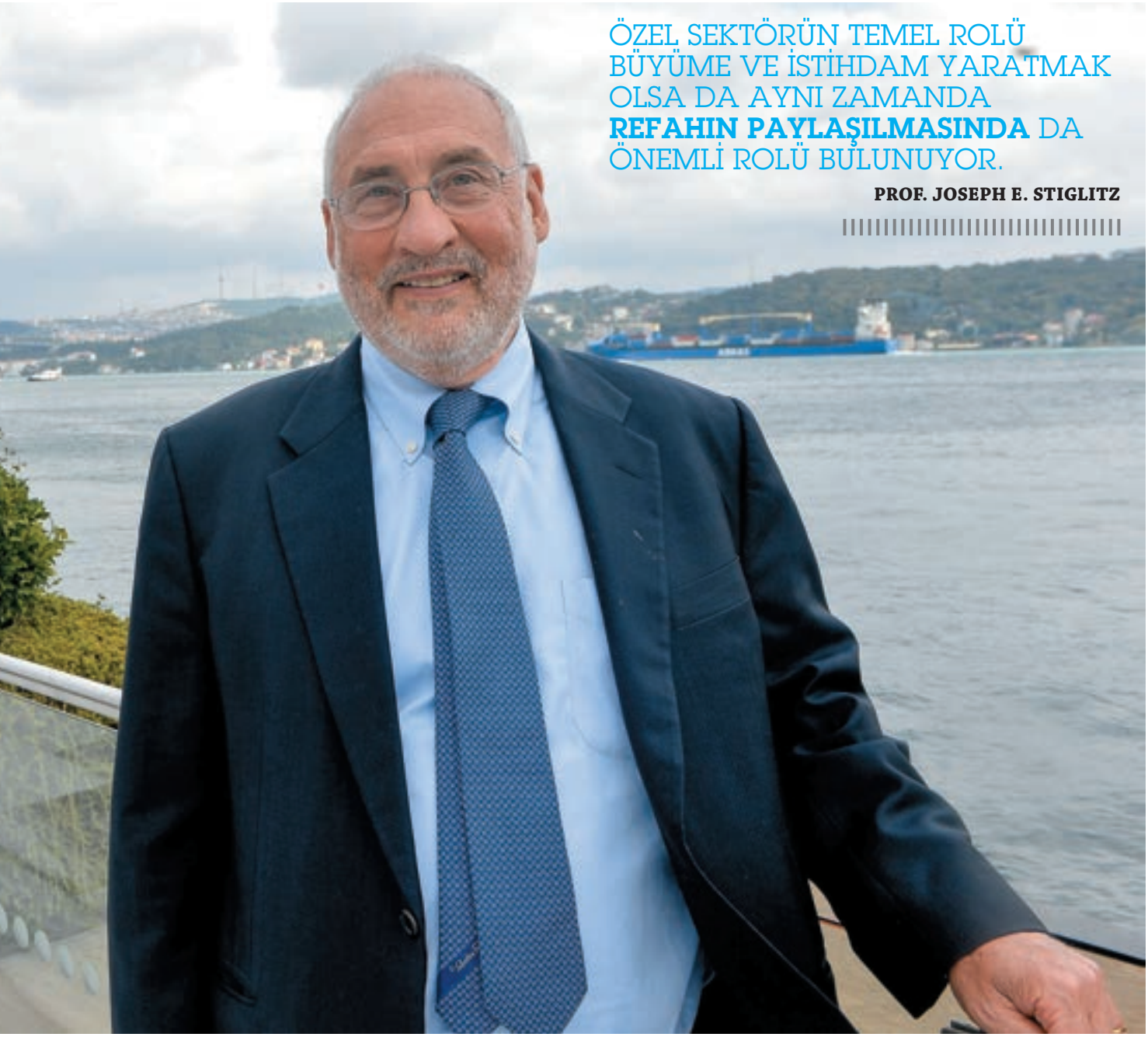
Özel sektörün sosyal sorumluluk bilinciyle **vergi ve hukuk sistemi politikalarının geliştirilmesinde aktif şekilde rol oynaması** gerektiğini vurgulayan Prof. Joseph E. Stiglitz, bu politikaların oluşturacağı ortamda kapsayıcı bir ekonomik büyüme sağlanabileceği ve yoksulluğun azaltılabileceğini söyledi.

Nobel ödüllü ABD'li ekonomist Prof. Joseph E. Stiglitz, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ile Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı İstanbul Uluslararası Özel Sektör ve Kalkınma Merkezi (UNDP IICPSD) işbirliğinde gerçekleştirilen Özel Sektörün Yoksullukla Mücadele ve Sosyal İçermedeki Rolü Konferansı'nda konuştu. Özel sektörün büyüme ve istihdam yaratmanın yanı sıra refahın paylaşılmasında da temel bir rolü bulunduğunu belirten Prof. Stiglitz, yaygın olan "Ekonomi büyürse, herkes bundan faydalanır" görüşünün aslında geçerli olmadığını savunarak, ABD'lilerin çok büyük bir kısmının ülkenin artan refahından pay sahibi olamadığını söyledi.

ABD'de tam zamanlı çalışanların gelir düzeyinin 40 yıl öncesine kıyasla azaldığını, bunun nedenini de verimliliğin artmasına bağlayan Prof. Stiglitiz, "ABD'de 40 yıl önce verimlilik artmaya başladı. Çalışanın verimliliği %100 artarken, enflasyon doğrultusunda ücretler %7 azaldı" ifadesini kullandı.

Ekonomik büyümenin toplumun her kesimi tarafından paylaşılmadığını belirten Prof. Stiglitz, "2008'deki resesyondan bu yana oluşan kazanımların %95'i en üst kesime gitti. Bu ekonomik büyüme, yalnızca bazı kesimleri kapsamına almadığı gibi, yoksullara karşı da bir tavır geliştiriyor. Dalgalanmalar ve instabilite (birbirine ters yönlü güçlerin eşitlenmediği, dolayısıyla değişme eğiliminin ortaya çıktığı durum) söz konusu olduğunda riskin en büyük kısmını en alt gelir gurubuna sahip olanlar karşılıyor. Sermaye piyasalarının serbestleşmesi ve liberal hale getirilmesiyle para akışı çok hızlandı. Stabilite bundan etkilendi ama sonuçta daha fazla büyüme gelmedi. Büyüme daha fazlayken bile beraberinde istikrarsızlık getirdi. 2008 yılındaki krizde bu durum net bir şekilde ABD'de yaşandı. Başka ülkelerdeki ekonomik durumlar da benzer

ÖZEL SEKTÖRÜN TEMEL ROLÜ BÜYÜME VE İSTİHDAM YARATMAK OLSA DA AYNI ZAMANDA **REFAHIN PAYLAŞILMASINDA** DA ÖNEMLİ ROLÜ BULUNUYOR.

PROF. JOSEPH E. STIGLITZ

görüntü çiziyor. Orta sınıf neredeyse %40'lık oranda sahip oldukları refah düzeyinin bir şekilde buharlaştığını gördü. Üst gelir grubu hızlı toparlandı ama alt ve orta sınıf başaramadı. Büyümenin yaygınlaştırılması için büyüme temettülerine odaklanılması gerekiyor. Eskiden verimlilik artırılırsa daha fazla büyüme ve eşitlik olacağına inanılırdı. Ancak fark ediyoruz ki, bunların ikisi birbiriyle bağlantılı ve örtüşüyor. Yani daha fazla eşitlik daha fazla büyüme. Bu şekilde toplumda yalnızca daha verimlilik sağlanmaz aynı zamanda daha fazla istikrar da sağlanır."

"GSYH EKONOMİK BÜYÜMENİN ÖLÇÜTÜ DEĞİL"

GSYH'nin ekonomik büyümeyi belirlemek için iyi bir ölçüt olmadığı, toplumdaki hassasiyet ve eşitsizliklerin yansıtılması için gerekli ölçümleri yapmadığına dikkat çeken Prof. Stiglitz, "GSYH birçok şeyi ölçüyor fakat onu da girdilerle yapıyor, çıktılarla değil. ABD sağlık sektörüne GSYH'nin %17'isini, Fransa %11, Avustralya ise %8'ini harcıyor. ABD bahsi geçen ülkelerden daha fazla pay ayırmasına rağmen daha kötü sonuçlar elde ediyor. Sağlık sektöründe çıktılarına bakarak ölçüm yapacak olursak, ABD çok daha düşük düzeylerde çıkıyor. GSYH yüksek ama anlamlı bir şekilde sonuçlanmıyor. ABD'de dünya nüfusunun %5'i oranında kişi bir şekilde hapishane-

"VERGİDE **ADALETLİ** OLUNMALI"

"Dünyanın en zengin insanlarından bazıları antirekabetçi uygulamalar sebebiyle büyük sermaye edindiler. Telefon fiyatlarının yüksek düzeylere çekilmesi, call centerdaki istihdamı zorlaştırdı. Oysa bu çok önemli bir gelir kaynağı olabilirdi. Demek ki başka bir noktada antirekabetçi uygulamaların işleri yok ederek zarar verdiğidir. Daha karmaşık boyutlar da var. Birçok kurum vergi ödemeden üretmeyi başarıyor. Örneğin Apple ve Google bunun avantajını kullandı, büyümeleri vergi mükellefleri tarafından karşılandı. Sistemdeki boşlukları kullanan bu şirketler ve diğerleri vergi ödemekten kaçındılar. Kurumsal sosyal sorumluluğun sadece suçluluk duygusunu ortadan kaldırabilen bir şey olmaması lazım. Bu sorumluluğun ana akıma taşınması lazım."

lerde yaşıyor. Üniversitelere ayırdığımız bütçenin çok daha fazlasını mahpusların bakımına ayırıyoruz. Sonuçta yurttaşların esenliğine faydası olamayan şey GSYH'nin parçası olarak kalıyor" diye konuştu.

GSYH'nin toplumdaki eşitsizliğin yansıtılması için gerekli ölçümü yapmadığını vurgulayan Prof. Stiglitz, eşitsizliğin üst düzeyde olmasının ABD'deki büyümenin hem siyaseten hem de iktisadi olarak sürdürülebilir olmadığını gösterdiğini şu sözlerle dile getirdi:

"Bu durum BM kalkınma örgütü tarafından da ortaya konuluyor. Yalnızca gelirle ilgili değil, eğitim sağlık gibi kapasitelerle de ilgili. Gelir düzeyi en yüksek olsa da diğer konular ele alındığında ABD'nin alt sıralara düştüğünü görüyoruz. ABD'nin, BM Eşitsizliğe Uyarlanmış Kalkınma Endeksi sıralamasında 20-25 sıra düştüğünü, BM Eşitsizliğe Uyarlanmamış İnsani Kalkınma Endeksinde de ilk 20'ye bile giremediğini görüyoruz."

"ÜLKELERİN DOĞAL KAYNAK ZENGİNLİĞİ ŞANSSIZLIK"

Paylaşılan refah söz konusu olduğunda özel sektörün iki majör meseleyle karşı karşıya olduğunu belirten Prof. Stiglitz, bunlardan birinin birçok ülkede büyümenin istihdam yaratmadığının ortaya çıkması olarak açıkladı. Prof. Stiglitz, "İstihdam yoğun değil, böyle olunca refah da paylaşılamıyor. Bazı sektör-

"DEVLETİN **ŞEFFAFLIĞI** ÖNEMLİ"

"İsveç'in ekonomik büyümede neden bu kadar başarılı oluğunu İsveç Maliye Bakanı'na sordum, vergilerinin çok yüksek olduğunu söyledi. Yüksek verginin başarının temelinde yatmasının sebebi nedir? Çünkü başarılı bir ekonomi için mutlaka yatırım yapılmalı. Bunu karşılamanın tek yolu vergidir. İskandinav ülkelerinin en önemli özelliklerinden biri elde ettikleri paraları etkin kullanmaları. Örneğin iş modellerinde yozlaşma yok. İsveçliler her zaman iş modellerinin temelinin şeffaflık olduğunu söyler. Her vatandaşın devletin paraları nereye kanalize ettiğini bilmesi çok önemli. Eşitsizlik büyüme açısından kötüdür. Vergi açısından baktığımızda bunların prograsif olduğunu görüyoruz. Kötü şeyleri vergilendirmek daha iyidir. Çevreyi kirletmeyi vergilendirmek, tasarrufu vergilendirmekten iyidir. Bizim toplumumuzda çevre kirliliği vergilendirilseydi çok ciddi gelir elde edilebilirdi."

ler bunun doğruluğunu daha çok gösteriyor. Örneğin Türkiye, doğal kaynakları çok fazla olmadığı için çok şanslı. Afrika'nın doğal kaynakları çok fazla, bu kadar doğal kaynağa sahip olmak çok da iyi bir şey değil. Doğal kaynaklar bir yandan gelir elde edilmesinde faydalı olsa da, istihdam yaratmada faydalı olmuyor. Ancak, para biriminin değerlenmesine bakıldığında burada rekabetçiliğin zora girdiğini görüyoruz. Hem ithalatta hem de ihracatta bunun bir zorluk olarak ortaya çıktığını görüyoruz" değerlendirmesini yaptı.

Türkiye'nin gelir avantajından faydalanırken bir şekilde doğal kaynaklara sahip olma dezavantajından kendini muaf tuttuğuna dikkat çeken Prof. Stiglitz, "ABD'de işsiz bir ekonomimiz var. İstihdam yeniden toparlanmaya çalışırken bazı otoriteler devreye giriyor. ABD'de bazı izleme ve derecelendirme kuruluşları, mali konulardan sorumlu kuruluşların sorumluluklarını yapmadıklarını görülüyor. O yüzden de parayla ilgili çalışma yapanların ekonomiyi canlandırmak için yaptıkları yetersiz kalıyor. Yaptıkları şu oldu, faiz oranlarını düşürdüler. ABD'de yüksek düzeyde özel bir kalifikasyon gerektirmeyen istihdam ortaya çıktı. Şirketler otomasyona teşvik edildi. Otomasyona bağlı check-out makinaları devreye sokuldu. Böylece daha fazla işsizliğe sebep olundu. Bütün bular modern para politikalarının sebebi olarak ortaya çıkıyor" ifadesini kullandı.

"KAMU KESİNTİLERİNİN ÖN PLANA ÇIKARILMASI HATA OLDU"

Finans sektöründe istihdam yaratılması yerine KOBİ'lere borç vermenin ön plana çıkmasının da evrensel bir sorun olduğuna dikkat çeken Prof. Stiglitz, "ABD'de finans sektörünü toparlamak için yapılacak reformlarda odak noktası, 'Toplumumuzu bir daha mahvetmemesi için finans sektörünü nasıl daha az riskli ve daha güvenilir kılabiliriz?' sorusuydu. Ama 'Finans sektörünün üstlenmesi gereken rolü üstlenmesi için ne yapmak lazım?' diye sorulmadı, herkes 'nasıl korunuruz?'a odaklandı. Finans sektörü, KOBİ'lere istihdam yaratabilmeleri için finansman sağlamalı ama kimse buna ilgi göstermiyor, daha çok spekülasyona kayılıyor. ABD'de KOBİ'lere verilen krediler küresel kriz öncesi döneme göre %20 azaldı" diye konuştu.

Prof. Stiglitz, sosyal içermeyi sağlayan, kamu ve özel sektörün birlikte çalışmasını zorunlu kılan programların farklı yönleri olduğunu belirterek, "Öncelikle finans sektörü görevini ifa ederse rekabetçi ortamın inşa edilmesi sağlanabilir ve başkalarına zarar vermenin önüne geçilir. İkinci olarak kamunun altyapı, eğitim ve teknoloji yatırımları özel sektör yatırımlarını tamamlar niteliktedir ve olmalıdır. Bazı ülkelerde kamu kesintilerinin ön plana çıkarılması hata oldu" ifadesini kullandı.

Sosyal içermeyi sağlayan kamu özel sektörü birlikte çalışmasını zorunlu kılan programların birçok farklı yönü olduğuna değinen Prof. Stiglitz, "Finans sektörü görevini ifa ederse, rekabetçi bir ortamın inşa edilmesi sağlanabilir. Başkalarına zarar vermenin önüne geçilir. İkinci olarak da, kamu sektörünün altyapı eğitim ve teknoloji yatırımları, özel sektör yatırımlarını tamamlar nitelikte olmalıdır. Bu bazı ülkelerde ABD de dâhil büyük hataların yapıldığı alan oldu. Özel sektördekilerin çoğu kamu sektöründeki kesintileri ön plana çıkardı. Ancak kamu sektörü harcamaları özel sektörü harcamalarını tamamlar nitelikte. Tarihte bunun etkilerinin çok güçlü olduğunu görüyoruz. Büyük buhran zamanlarındaki hükümet kara yolu sistemine yatırımda bulunuyordu. Demir yolu inşasında verimin artırılmasına da özel sektör katkıda bulunuyordu. Yatırımları canlandıran yüksek teknoloji, biyoteknolojiydi ve bütün bu sektörler ABD hükümeti tarafından, temel bilimlere, tıbbi araştırmalara yapılan yatırımlarla kamu harcamalarıyla gerçekleştirildi. Temel taşların üzerine özel sektör inşa edildi. Hükümetten kamu harcamalarını kesintiye uğratması istendiğinde, özel sektörün verimliliği göz ardı edilmiş oluyor. GSYH'nın

"ÇEVRE VE İŞÇİLER **SUİSTİMAL EDİLMEMELİ"**

"Özel sektörün temel rolü büyüme ve istihdam yaratmak. Aynı zamanda refahın paylaşılması için de çok özel bir rolleri var. Kurumsal sosyal sorumluluk son dönemde karşımıza çıkıyor. Dar bir tanımın dışına çıkılmalı. Önce bütün şirketler zarar vermemekle yola çıkmalı. Örneğin mali sektör, ayrımcı bir şekilde kredi kullandırmaya başlattığından beri, piramidin en altındaki parayı en üstüne kanalize etmeye başladı ama bunu hizmet sunarak değil, suistimal yoluyla yaptı. İşte bu zarar vermektir. Çevreye zarar vermeyeceksin, kaynaklarımız kıt. Kıt kaynaklarımıza fiyat koymamışız. Birçok ülkede kötü davranışın önüne geçmek için yeterli çevresel düzenlemeler yok. Çevreye zarar vermemek çok önemli. Aynı zamanda işçilerin suistimal edilmemesi çok önemli. Özellikle kırılgan bir durumdaki işçilerin sömürülmesinden bahsediyorum. Örneğin ABD'de birçok şirket asgari ücret ödüyor. Bu yaşanılabilir bir ücret değil. ABD, nispeten zengin bir ülke ama Avustralya'nın yarısı kadar bir asgari ücreti var. Full time çalışan bir vatandaş yılda 15 bin dolar kazanır. Her yedi ABD'liden birinin devletin gıda desteği olmadan yaşayamamasının sebeplerinden biri de bu. Hâlbuki full time çalışanın bunu karşılayabilmesi lazım."

"ÜLKELER ARASI FARKLILIKLAR SADECE EKONOMİYLE ANLAŞILMAZ"

Sosyal sorumluluk dediğimizde, özellikle yoksullukla mücadelede veya toplumsal kapsayıcılık da oynayacağı rollerden biri politik gündem. Son 15 yıldır yapılan araştırmalardan çıkardığımız en önemli derslerden biri, ekonomik eşitsizlik ekonomi kanunlarından kaynaklanmamaktadır. Ülkeler arasında çok büyük farklılıklar var ve bu durum sadece ekonomiyle anlaşılmaz. Büyük farklılıklar hem ekonomi hem de politikayla anlaşılır. Şirketlerin, politikaların belirlenmesinde çok önemli rolü var. Politikaların savunuculuğunu yaparlar ve bu politikalar öyle bir ortam doğurur ki, yoksullukla mücadele edilebilir, yoksulluk azaltılır ve ekonomik büyüme kapsayıcı olur.

kamu araştırmalarına ayrılan payı 20 yıl öncesine göre çok daha düşük. Hâlbuki teknoloji çok daha ön planda ve bu durum özel sektör yatırımlarını zor durumda bırakıyor" dedi.

"İYİ İŞLEYEN BİR YARGI SİSTEMİ YOKSA YATIRIM GELMEZ"

Hükümetlerin endüstriyel politikalar yürütmemesi gerektiğine inananlar olduğunu anlatan Prof. Stiglitz, şunları söyledi: "Endüstriyel politikaların adı tabiri caizse kötüye çıktı. 'Hükümetler kolaylaştırıcı bir ortam sunmakla yetinmeli. Bu da özel sektörün itici gücünü oluşturmalı ve burada sınırlı kalmalı' deniliyor. Tabii ki, bu ortamı oluşturmak önemli. Ekonomistlerin büyük kısmı mülkiyet haklarına odaklanıp kolaylaştırıcı ortamın kilit faktör olduğunu belirtiyor. Ben kolaylaştırıcı ortamın iki yönüne yorum yapma ihtiyacı hissediyorum. Mülkiyet hakları söz konusu olduğunda, hukukun üstünlüğü dediğimizde bağımsız bir yargının olması çok önemli.

İş dünyası için düşünüldüğünde, bazı şirketler ya da iş grupları diğerlerine tercih edilemez. Eğer tercih ediliyorsa bu kolaylaştırıcı bir iş ortamı değildir. Mülkiyet haklarının gözetildiği iyi işleyen bir yargı sistemi yoksa hakların ne zaman korunup ne zaman korunmayacağı bilinmezse yatırım çekilemez. Ülkeler yatırımcı çekmek istiyorsa iyi yatırımcıları çekmeli. İyi yatırımcı da insan haklarına önem verir. Hükümetler temel sivil haklara müdahalede bulunuyorsa bu yatırımı teşvik eden bir ortam yaratamaz."

"TÜRKİYE, DOĞRUDAN VERGİLERE DAHA FAZLA SIRTINI DAYAMALI"

Türkiye'deki vergi sistemine ilişkin bir soruya Prof. Stiglitz, "Vergilerin GSYH'ye oranıyla ilgili sihirli bir rakam yok ama genel olarak başarılı ülkelerde %20'den fazla olmalı. Doğrudan vergiler daha yüksek olmalı. Daha iyi vergi matrahı olmamasının engellerinden biri gelirin ölçülememesidir. Türkiye gelirde öyle bir aşamada ki doğrudan vergilere daha fazla sırtını dayamalı" yanıtını verdi. "Piyasalar piyasa gibi işlemeli, rekabetçi olmalı" diyen Prof. Stiglitz, şöyle konuştu:

"İyi bir kurumsal yönetişim olmalı. Kurumları yönetenler hissedarları ve paydaşları için de yönetmeli. Devlet ile özel sektör arasında öyle bir arayüz olmalı ki, bunun amacı rant olmamalı. İyi düzenleyici ortamların belirlenmesi önemli. Düzenleme sadece düzenleme sayısına bakarak olmaz; çevre ve işçinin korunması gibi kilit düzenlemelerin bulunması gerekiyor. Bir toplumda eşitsizlik duygusu kadar tahrip edici başka bir duygu yoktur. Devletler bu dersi çıkarmış olmalı. Hizmetlerin ve malların piramidin en altındakilere sunulması çok kârlı olabilir. Ama bazı kurumlar 'Ben yoksullara en iyi hizmeti nasıl veririm?' yerine 'Onlardan en iyi nasıl faydalanabilirim?' diye soruyor. Buna 'aptal avı' deniyor. İş dünyasında birçok faaliyet, 'yolacak kaz' arayışında yapılıyor. Daha az eğitimi olanlar ve sofistike değilse devletler bu kazlardan oluyor. Bu nedenle çok aktif bir sivil toplum olmalı. Devletin düzenleyici sistemi çok aktif olmalı. Piramidin en altındakilere sunulan hizmetler ve mallar çok kârlı olabilir ama bunlar istismar edilmemeli."

TOBB
EKONOMİ VE TEKNOLOJİ
ÜNİVERSİTESİ

Yenilikçi Buluşların TAM YERİ TOBB ETÜ

TEKNOLOJİ MERKEZİ, 74 araştırma laboratuvarı, 13 tasarım stüdyosu, 37 eğitim laboratuvarı ve dünyanın en büyük su türbini test laboratuvarı ile araştırmacılara rahatça çalışabilecekleri üstün nitelikli bir araştırma ortamı sunuyor.

www.etu.edu.tr